

LLEÓ XIV
AUDIÈNCIA GENERAL

Dimecres, 19 d'agost de 2026

Catequesi. Els documents del Concili Vaticà II.

III. Constitució dogmàtica *Sacrosanctum Concilium*.

8. Les motivacions de la reforma litúrgica

Benvolguts germans i germanes,

En aquesta darrera catequesi sobre la constitució *Sacrosanctum Concilium*, vull reflexionar avui sobre les raons per les quals els Pares conciliars van voler promoure una reforma de la litúrgia. És il·luminadora, en aquest sentit, la tercera carta des del Concili que el cardenal Giovanni Battista Montini, llavors arquebisbe de Milà, va enviar el 28 d'octubre de 1962 als fidels de la seva diòcesi. Escrivia: «La litúrgia és expressió sincera tant d'allò diví com d'allò humà. És llenguatge. És vehicle d'ensenyament diví, per un costat, és veu de col·loqui amb Déu. Està clar que ella no pot renunciar a la seva funció didàctica, i no pot no oferir a la fe i a la pietat la possibilitat d'expressar-se amb intel·ligibilitat espontània.»¹ Motivat per aquestes conviccions, el futur papa sant Pau VI afirmava que els fidels «no poden restar muts i passius, ni ho han d'estar». «La seva presència material no es pot conciliar amb la seva absència espiritual.»²

És evident la consonància d'aquestes declaracions amb aquelles que veurem en el n. 48 de la Constitució conciliar: «L'Església, doncs, encamina la seva sol·lícita preocupació a evitar que els fidels cristians assisteixin a aquest misteri de la fe a tall d'espectadors estranys o muts, ans vol que, entenent-lo bé mitjançant els ritus i les pregàries, participin en l'acció sagrada conscientment, piadosa i activa, que s'instrueixin amb la paraula de Déu, que s'alimentin de la taula del Cos del Senyor, que donin gràcies a Déu, que en oferir la Víctima Immaculada aprenguin a oferir-se no sols per les mans del sacerdot ans també juntament amb ell, i que per Crist Mitjancer cada dia es perfeccionin, en unió amb Déu i entre ells mateixos.» Es percep en aquestes paraules una renovada consciència del valor de la litúrgia. A través de les accions rituals de l'Església, mentre es realitza el memorial de l'obra de la salvació, s'acompleix la possibilitat de viure la veritable relació amb Déu, entrant en contacte amb l'acció salvadora. Ja que els gestos, les paraules de la sagrada litúrgia són decisius per a realitzar aquesta experiència, la participació dels fidels no pot ser passiva.

La reforma conciliar, en posar en el centre el que constitueix el cor de l'experiència eclesial, va voler fer resplendir la litúrgia com «la primera font de la vida divina que se'ns comunica»³ d'aquesta convicció va néixer l'exigència de fer més accessible a tots els fidels la riquesa dels textos bíblics i de les pregàries, i de fer més lineal l'ordenament celebratiu pel que fa al que estava previst en els llibres litúrgics vigents en aquell moment.

La litúrgia, efectivament, pel fet de ser una realitat viva, sempre ha estat subjecta al llarg dels segles a desenvolupaments i canvis. El Magisteri ha adaptat les seves formes a les exigències de les diferents èpoques. No sorprèn, doncs, que també el Concili Vaticà II,

¹ G. B. MONTINI, «Terza lettera dal Concilio», *Rivista Diocesana Milanese* 51 (1962) 921-923: 922.

² *Ibid.*

³ Solemne Clausura de la II Sessió del Concili, Al·locució del Sant Pare Pau VI (4 de desembre de 1963).

amb la màxim respecte pel patrimoni de la tradició, i precisament amb la finalitat de fer-lo més accessible, hagi considerat necessària una revisió dels llibres litúrgics.

L'objectiu que els Pares tenien al cor s'explicita en el n. 21 de la Constitució *Sacro-sanctum Concilium*: «La santa mare Església vol emprendre amb diligència una restauració general de la sagrada litúrgia a fi que el poble cristià obtingui amb més seguretat gràcies abundants en la mateixa litúrgia. Car la litúrgia consta d'una part immutable, com a divinement establerta, i de parts sotmeses a canvi, que, amb el pas dels temps, poden i àdhuc han de canviar, si s'escaigués d'haver-s'hi introduït elements que no encaixen gaire amb la naturalesa íntima de la mateixa litúrgia o que han esdevingut inútils. Amb aquesta restauració, cal organitzar textos i ritus de manera que manifestin amb més claredat les coses santes que signifiquen i, tant com sigui possible, el poble cristià les pugui captar més fàcilment i participar-hi dins una celebració plena, activa i comunitària.» Es remunta a l'encíclica *Mediator Dei* del papa Pius XII la distinció, en la litúrgia, entre elements divins, immutables, i elements humans, que en canvi «poden patir diverses modificacions, aprovades per la sagrada Jerarquia assistida per l'Esperit Sant, d'acord amb les necessitats dels temps, de les coses i de les ànimes» (*Acta Apostolicæ Sedis*, 39, 1947, 541-542).

Per altra part, el desig d'una “reforma general” no naixia d'improvís, sinó que s'havia manifestat en l'acció dels Papes que es van succeir des de l'inici del segle XX, en sintonia amb les peticions del moviment litúrgic. L'afirmació de la necessitat que els fidels no assistissin a les celebracions «com espectadors estranys o muts» ja havia estat represa per la constitució apostòlica *Divini cultus* del papa Pius XI. A més, es poden recordar les intervencions de Pius XII sobre l'ordenament dels ritus de la Setmana Santa, els quals va reubicar a les hores corresponents als esdeveniments pasquals, després que durant segles s'haguessin anticipat a les hores del matí. Tampoc s'ha d'oblidar que sant Joan XXIII va considerar necessària una simplificació de les rúbriques del Breviari i del missal, que va aprovar amb el *Motu proprio Rubricarum instructum*, del 25 de juliol de 1960, en el qual remetia a l'anunciat Concili ecumènic la proposta dels principis fonamentals per a una reforma de la litúrgia.

La reforma litúrgica promoguda pel Concili Vaticà II se situa, per tant, en la línia de la tradició viva de l'Església. La seva correcta comprensió permet també rebutjar els abusos que s'han verificat en alguns sectors de l'Església en l'etapa postconciliar, i que lamentablement a vegades encara avui es verifiquen, absolutitzant o comprenent malament alguns dels principis que estaven en el fonament de la reforma mateixa.

Pel que fa a això, val la pena recordar el que la Constitució conciliar afirma: «Les accions litúrgiques no són accions privades, sinó celebracions de l'Església, que és “sagrament d'unitat”, és a dir, poble sant congregat i ordenat sota la direcció dels Bisbes. Per això pertanyen a tot el cos de l'Església, influeixen en ell i el manifesten» (*Sacro-sanctum Concilium*, n. 26).

És, per tant, responsabilitat primordial dels pastors, dels bisbes, però també de cada prevere de manera individual, custodiar i promoure una litúrgia que, en el respecte de les normes litúrgiques, resplendeixi per la seva noble senzillesa (cf. n. 34) i manifesti així l'Església una, santa, catòlica i apostòlica. Una litúrgia d'aquest tipus serà també un vehicle fonamental d'evangelització, l'instrument de gràcia a través del qual, com ho ensenya el Concili, serem perfeccionats en la unitat amb Déu i entre nosaltres (cf. n. 48).